



Přínos bakalářského studia pedagogiky volného času pro profesní uplatnění absolventů

Bakalářská práce

Studijní program: B7505 – Vychovatelství
Studijní obor: 7505R004 – Pedagogika volného času
Autor práce: **Iveta Lešáková**
Vedoucí práce: Mgr. Oto Dymokurský



ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Iveta Lešáková**
Osobní číslo: **P11000335**
Studijní program: **B7505 Vychovatelství**
Studijní obor: **Pedagogika volného času**
Název tématu: **Přínos bakalářského studia pedagogiky volného času pro profesní uplatnění absolventů**
Zadávací katedra: **Katedra pedagogiky a psychologie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce je zjistit a popsat přínos bakalářského studia pedagogiky volného času pro profesní uplatnění z pohledu absolventů tohoto studijního oboru na FP TUL.

Cíl práce bude naplňován pomocí analýzy odborné literatury a dokumentů a pomocí analýzy polostrukturovaných rozhovorů s vybranou skupinou absolventů bakalářského studijního programu pedagogika volného času na FP TUL.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J., 2011. Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0030-7.

KRATOCHVÍLOVÁ, E., 2010. Pedagogika voľného času: výchova v čase mimo vyučovania v pedagogickej teórii a v praxi. 2., upr. a rozš. vyd. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis. ISBN 978-80-8082-330-6.

PÁVKOVÁ J., et al., 2008. Pedagogika volného času: (teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času). Vyd. 4. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-423-6.

VÁŽANSKÝ, M., 2001. Základy pedagogiky volného času. 2., upr. a dopl. vyd. Brno: Print-Typia. ISBN 80-86384-00-4.

Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérnímu systému pedagogických pracovníků.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Oto Dymokurský

Katedra pedagogiky a psychologie

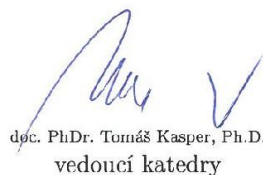
Datum zadání bakalářské práce: **7. dubna 2013**

Termín odevzdání bakalářské práce: **15. dubna 2014**



doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.
děkan

L.S.



doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 7. dubna 2013

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum: *29. 6. 2015*

Podpis: *dejakova*

Poděkování

Ráda bych touto cestou vyjádřila velké poděkování především svému vedoucímu bakalářské práce, Mgr. Otovi Dymokurskému, za odborné vedení, trpělivost, jeho cenné rady a podněty, které mi během zpracování poskytoval. Dále děkuji doc. PhDr. Janu Činčerovi, PhD., za jeho materiály a připomínky.

Zvláštní poděkování patří skupině absolventů oboru Pedagogika volného času na Fakultě přírodovědně-humanitní a pedagogické Technické univerzity v Liberci, bez jejichž ochoty a příspěvků by neměla tato práce potřebnou hodnotu a opodstatnění. Děkuji také svým přátelům, rodině i blízkým, kteří mě po celou dobu studia podporovali.

Anotace

Cílem bakalářské práce je zjistit a popsat vnímaný přínos bakalářského studia studijního oboru Pedagogika volného času na FP TUL pro následné profesní uplatnění absolventů. Výzkumné šetření bylo realizováno mezi jedenácti absolventy prezenční formy studijního oboru Pedagogika volného času na FP TUL, kteří byli vybráni na základě dvou kritérií – absolvování studia v letech 2009 až 2012 a aktuální vykonávání profesní činnosti v oblasti vzdělávání a výchovy ve volném čase. Výsledkem analýzy provedených rozhovorů jsou různé názory a pohledy na studijní obor Pedagogika volného času na FP TUL, kdy obecně převažuje spokojenost s nastavením studijního oboru. Konkrétní oblasti přínosu studia v současné práci jsou sledovány v oblasti znalostí práce se skupinou, schopností tvořit výchovně vzdělávací programy a sebevědomého vystupování před skupinou.

Klíčová slova

absolvent, vysokoškolské studium, pedagogika volného času, pracovní uplatnění, Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická Technické univerzity v Liberci

Annotation

The aim of this thesis is to identify and describe perceived benefits of a bachelor study of Leisure time pedagogy at FP TUL by the graduates for their subsequent profession. The research was conducted among eleven graduates of study program Leisure time pedagogy at FP TUL in its present form, whose selection is based on two criteria – graduating from 2009 to 2012 and being active in leisure time pedagogy in present. The results of the analysis of interviews are different views and perspectives of graduates on Leisure time pedagogy at FP TUL, which generally outweighs satisfaction with the setting of the study program. Specific contributions of the study program to present profession are viewed in terms of knowledge of group work, ability to create educational programs and confident demeanor in front of the group.

Key words

graduate, undergraduate studies, Leisure time pedagogy, job opportunities, Faculty of Sciences, Humanities and Education of Technical University of Liberec

Obsah

Úvod	10
1 Pedagog volného času jako povolání.....	11
1.1 Volný čas dětí a mládeže.....	11
1.2 Činnosti pedagoga volného času	11
1.3 Instituce organizující volný čas dětí a mládeže	14
2 Jak se stát pedagogem volného času.....	19
2.1 Kvalifikační předpoklady	19
2.2 Studium pedagogiky volného času na vysokých školách.....	20
2.3 Další vzdělávání	21
3 Pedagogika volného času na FP TUL.....	23
3.1 Historie Pedagogiky volného času na FP TUL.....	23
3.2 Profil absolventa Pedagogiky volného času na FP TUL	24
3.3 Studijní plán Pedagogiky volného času na FP TUL	25
4 Výzkumné šetření	28
4.1 Cíle výzkumného šetření	28
4.2 Vzorek výzkumného šetření	28
4.3 Metoda výzkumného šetření.....	29
4.4 Průběh výzkumného šetření	30
4.5 Popis výsledků výzkumného šetření	31
5 Diskuse	43
Závěr.....	45
Seznam použitých zdrojů.....	46

Seznam použitých zkratk

DM	domov mládeže
DDM	dům dětí a mládeže
FP	Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
NIDM	Národní institut dětí a mládeže
NIDV	Národní institut pro další vzdělávání
NNO	nestátní nezisková organizace
KÚ	krajský úřad
PVČ	pedagogika volného času
SEV	středisko ekologické výchovy
SVP	středisko výchovné péče
ŠD	školní družina
TUL	Technická univerzita v Liberci

Úvod

Pedagog volného času je člověk, který řídí nebo zajišťuje výchovně vzdělávací činnosti pro děti, mládež a dospělé v různých typech institucí a zařízeních. Přestože se v naší společnosti netěší takovému uznání jako učitelé, může mít na vývoj osobnosti vychovávaných jedinců podobně významný vliv. Proto považuji za velmi důležité zamýšlet se nad vzděláváním pedagogů volného času, a to jak v jeho formální pregraduální podobě, tak v neformální rovině dalšího vzdělávání a v rovině informálního učení.

Téma bakalářské práce jsem si zvolila především z osobního zájmu o oblast možností pracovního uplatnění pedagogů volného času. Vzhledem k tomu, že uvažuji nadále setrvat v oblasti volnočasové pedagogiky či pokračovat v navazujícím studiu, s velkým zájmem sleduji, s jakým úspěchem se absolventi oboru Pedagogika volného času z Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické Technické univerzity v Liberci uplatňují v různých odvětvích volnočasové pedagogiky.

V teoretické části své práce stručně charakterizuji oblast výchovného působení pedagoga volného času, cílovou skupinu jeho profesní činnosti, jím vykonávané činnosti a následně popisuji zařízení, ve kterých se pedagogové volného času uplatňují. V další kapitole popisuji kvalifikační předpoklady, které jsou vyžadovány pro výkon činností volnočasového pedagoga, zastoupení oboru na českých univerzitách, na nichž může uchazeč o tento typ vzdělání získat příslušnou kvalifikaci, a specifika, jimiž se studijní obor na jednotlivých univerzitách liší. V poslední kapitole se zaměřuji na nastavení studijního oboru na Technické univerzitě v Liberci a na specifickou náplň studijního plánu. Tímto způsobem získávám teoretický podklad k následujícímu zpracování praktické části práce.

Na základě shromážděných dat během realizace polostrukturovaných rozhovorů jsem zpracovala analýzu jednotlivých výpovědí týkajících se individuálních vzpomínek a názorů respondentů.

1 Pedagog volného času jako povolání

1.1 Volný čas dětí a mládeže

Volný čas obecně slouží jako prostor pro regeneraci fyzických a psychických sil, oddych i rekreaci, zábavu i rozvoj osobnosti pomocí individuální volby aktivních činností. Především oproti výchově v rodině nebo ve škole má výchova ve volném čase u dětí a mládeže spíše neformální charakter. Od volného času dospělých se liší mírou samostatnosti během zapojování do činností, ale i rozsahem dané činnosti.

Právo dětí na volný čas, jeho účelné využívání a odpočinek je stanoveno v Úmluvě o právech dítěte (1989), kterou Česká republika ratifikovala (1991) a přijala tím povinnost se zasadit o prosazování daného práva dětí.

Podle Kratochvílové (2010) můžeme volný čas definovat jako čas svobody a volnosti, který má jedinec mimo své povinnosti a může jej využít mimo jiné i k seberealizaci a sebevyjádření podle vlastních zájmů a potřeb. Jak píše Kaplánek (2007, s. 42), podle humanistických psychologů patří seberealizace k celistvosti zdravé osobnosti a je rozhodujícím cílem života. Seberealizace je vrcholem Maslowovy pyramidy lidských potřeb. Seberealizace neznamena pouze rozvoj schopností nebo osobních přání, ale především rozvoj „vnitřního já“.

Při výchovných činnostech je kladen důraz na dobrovolnou účast a pedagog volného času se tak stává neformální autoritou, kdy musí imponovat jako osobnost a umět motivovat jedince k činnostem (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011, s. 133). Za významný přínos lze také považovat to, že činnosti ve volném čase přispívají k utváření mezilidských vztahů z hlediska sociologického i sociálně-psychologického (Pávková, et al. 2008, s. 15).

Za volný čas dětí a mládeže považujeme činnosti mimo vyučování, rodinné a domácí povinnosti, péče o zevnějšek nebo sebeobslužné činnosti. Trávení volného času dětí a mládeže by měla společnost věnovat dostatečnou pozornost, protože jeho nevhodné vyplňování může vést k rozvoji rizikového chování a sociálně patologických jevů. Vhodně volené činnosti a aktivity ve volném čase plní funkci účinné prevence proti zvyšujícímu se výskytu protisociálních jevů. (Kratochvílová 1996, s. 153)

1.2 Činnosti pedagoga volného času

Velmi často se setkáváme s tím, že pedagogičtí pracovníci, kteří působí v oblasti výchovy a vzdělávání mimo vyučování, jsou zároveň označováni vychovateli a pedagogy volného

času. V publikacích Pedagogické ovlivňování volného času (2011) a Pedagogika volného času (2014) Pávková definuje rozdíl mezi těmito dvěma profesemi na základě institucí, v nichž působí. Pedagogové volného času působí zejména ve střediscích volného času (domy dětí a mládeže, stanice zájmových činností) a v neškolských zařízeních. Vychovatelé oproti tomu působí ve školních družinách, školních klubech, domovech mládeže, v zařízeních ústavní a ochranné výchovy a v zařízeních sociální péče. Vychovávanými jedinci nemusí být pouze děti a mládež, ale i ostatní věkové skupiny.

Hájek, Hofbauer a Pávková (2003, s. 66) popisují v následujících bodech specifika činností volnočasového pedagoga:

- a) má daný obsah výchovy mimo vyučování pouze rámcově a není závazně stanoven,
- b) má možnost stanovit obsah výchovy na základě znalosti pedagogiky, psychologie a dalších věd s přihlédnutím na reálná přání a potřeby dětí,
- c) může uplatňovat princip dobrovolnosti, nemůže děti do činnosti nutit a používá účinné formy motivace,
- d) má méně formální vztah k dětem, jejich hodnocení volí spíše pozitivní a slovní,
- e) při výchově mimo vyučování pracuje s dětmi především skupinovou a hromadnou formou a prostředí se často mění.

Jak uvádí Kouteková (2006, s. 127), pedagogy volného času, pracující v různých školských výchovně vzdělávacích zařízeních, institucích a organizacích, lze dělit z hlediska obsahového zaměření a věkové kategorie, na kterou působí ve volném čase:

- a) u dětí: školní družiny, školní kluby, školy v přírodě,
- b) u dětí a mládeže: střediska zájmových činností, centra volného času, domovy dětí a mládeže, dětské domovy, školy s internáty, rehabilitační centra, léčebně-výchovné ústavy, speciální zařízení pro zdravotně postižené, zařízení výchovné prevence, krizová a diagnostická centra, reedukační domovy, prázdninová střediska, resocializační ústavy, občanská sdružení a jiné,
- c) u dospělých: volnočasová zařízení v podnicích, centra a kluby seniorů, kluby důchodců, tvořivé dílny pro postižené občany, galerie, muzea, střediska kultury, univerzity třetího věku, centra vzdělávání, kondiční, zdravotní a rehabilitační střediska, azylové domy, prázdninová střediska.

Úspěšný pedagog volného času si uvědomuje své kompetence a širokou škálu možností při pedagogickém ovlivňování volného času jedinců. Pedagog volného času působí jako vzor a jeho role je velmi zásadní při práci s dětmi a mládeží. Klapal (2007, s. 52) uvádí výrok, který mi přijde pro zarámování působení pedagoga volného času výstižný:

„Když děti žijí s kritikou, učí se odsuzovat.

Když děti žijí s posměchem, učí se bázlivosti.

Když děti žijí s chválou, učí se oceňovat.

Když děti žijí s bezpečím, učí se věřit.

Když děti žijí s uznáním, učí se oceňovat.“

Pedagog volného času se během své činnosti setkává s nahodilými, neplánovanými situacemi, které může výchovně využít, omezit některé negativní jevy a ovlivnit tím také životní styl jedince. Správně volí takové pedagogické prostředky, metody a postupy a podílí se na tom, aby jeho svěřenci cítili příznivý dopad na jejich rozvoj. Přitom podle Pávkové (2014) z výchovných metod v oblasti výchovy ve volném čase je největší důraz kladen na osobní příklad samotného pedagoga. *„Pedagog volného času má k dětem často méně formální vztah, sdílí s nimi společné činnosti, bývá přijímán jako partner, svým osobním příkladem působí silněji než slovy.“* (Pávková 2014, s. 21) Níže uvádím několik oblastí, v kterých pedagog volného času může v různé míře ovlivnit jedince během svého výchovného působení ve volném čase (Pávková 2014, s. 14):

- **Výchova a vzdělání** – pedagog volného času ve volném čase záměrně a cílevědomě ovlivňuje osobnost vychovávaných jedinců tím, že působí na jejich psychickou, fyzickou a sociální stránku osobnosti. Rozvíjí jejich rozumové schopnosti, emoce a volní vlastnosti. Při tomto působení dostávají jedinci především prostor pro uspokojování a kultivaci potřeb seberealizace nebo například potřeby sociálních vztahů. Současně také rozšiřují, usměrňují a prohlubují své zájmy, objevují a rozvíjejí své specifické schopnosti.
- **Zdraví** – aktivity během výchovného působení mohou podporovat zdravý tělesný, duševní a sociální vývoj jedinců. Pedagog volí podle věku, individuálních zvláštností a typu zařízení vhodné uspořádání režimu a střídá činnosti různého charakteru, aby odpovídaly biorytmům člověka. Zejména u dětí školního věku dbá

na zařazování pohybových aktivit z důvodu nedostatku pohybu během vyučování. Vytváří pohodové klima, podporuje dobré vztahy mezi účastníky výchovného procesu a racionálně řeší vzniklé konflikty.

- Sociální oblast – během výchovy ve volném čase pedagog dbá na dodržování bezpečnosti a podporuje navazování sociálních vztahů, přátelství a kamarádství mezi jedinci s podobnými zájmy. Pomáhá účastníkům výchovy ve volném čase zdokonalovat se v komunikaci a zprostředkovává nenásilné sociální učení.
- Prevence – během pedagogického působení ve volném čase dochází k předcházení negativním jevům, různým závislostem a problémům tím, že se jedinci učí dobře využívat svůj volný čas a věnují ho rozvoji svých zájmů.

Podle Vážanského (1995) můžeme podle úrovně jednání rozdělit pedagogy volného času na poradce pro volný čas, animátory a didaktiky volného času, administrátory volného času, politiky a vědce volného času.

1.3 Instituce organizující volný čas dětí a mládeže

Výchova ve volném čase je uskutečňována školskými a mimoškolskými institucemi, zařízeními, organizacemi a spolky (Kratochvílová 2010, s. 20). V České republice působí mnoho institucí, které vytvářejí širokou nabídku volnočasových aktivit pro děti a mládež.

Školský zákon č. 561/2004 Sb. stanovuje činnosti a charakter školských zařízení pro zájmové vzdělávání, mezi která patří střediska volného času, školní družiny a školní kluby. Podle vyhlášky č. 74/2005 Sb. jsou účastníky zájmového vzdělávání děti, žáci a studenti, ale mohou to být také pedagogičtí pracovníci, zákonní zástupci nezletilých účastníků, popřípadě další fyzické osoby. Všechna tato školská zařízení fungují po celý školní rok i mimo školní vyučování, včetně školních prázdnin. Zařízení pro zájmové vzdělávání jsou zřizována státem, krajem, obcí nebo svazkem obcí a zpravidla se jejich služba poskytuje za úplatu, kterou stanovuje vyhláška č. 74/2005 Sb.

Střediska volného času se dělí na dva typy:

- domy dětí a mládeže – uskutečňují činnosti ve více oblastech zájmového vzdělávání,

- stanice zájmových činností – uskutečňují činnosti pouze v jedné oblasti zájmového vzdělávání.

V databázi portálu Národního institutu dětí a mládeže je možné vyhledat pokrytí jednotlivých oblastí České republiky středisky volného času.

Školní klub poskytuje zájmové vzdělávání žákům jedné nebo více škol. Činnost školního klubu využívají žáci druhého stupně základních škol, žáci nižšího stupně šestiletého nebo osmiletého gymnázia nebo žáci odpovídajících ročníků konzervatoří.

Školní družina slouží pro žáky jedné nebo více škol, dětem z přípravných tříd a dětem ze speciálních základních škol. Je určena přednostně žákům prvního stupně základní školy. Družina dává možnost účastníkům zapojovat se do různých příležitostných a spontánních aktivit nebo se připravovat na vyučování. (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011, s. 146) Pohybové aktivity zařazované do činnosti školní družiny kompenzují nedostatek pohybu dětí při školním vyučování. Ve školní družině mají děti možnost seznámit se se základními zájmovými činnostmi a vyzkoušet si různé činnosti. V rámci školní družiny mohou být zřizovány i zájmové kroužky časově nezasahující do programu školní družiny. Pedagogové ve školní družině se řadí do kategorie vychovatel. (Pávková 2014, s. 37)

Mezi školská výchovná a ubytovací zařízení patří domovy mládeže, internáty a školy v přírodě. Jejich činnost, organizaci, výši úplaty u některých zařízení zřizovaných státem, krajem, obcí nebo svazkem obcí, stanovuje vyhláška č. 108/2005 Sb. Tato zařízení zajišťují dětem a mládeži vzdělávání, sportovní a zájmové činnosti v době mimo vyučování, celodenní výchovu, ubytování a stravování i zotavovací pobyty ve zdravotně příznivém prostředí bez přerušování vzdělávání.

Domov mládeže zajišťuje žákům středních škol a studentům vyšších odborných škol ubytování, stravování a kvalifikované výchovně vzdělávací činnosti. Jsou zřizovány pro jednu střední školu, učiliště nebo samostatně pro žáky z více škol. V domovech mládeže jsou pedagogickými pracovníky vychovatelé a pracují se skupinami, počet žáků či studentů stanovuje vyhláška (přibližně 20 až 30, u studentů vyšších odborných škol až 50). V rámci domova mládeže se žáci připravují na vyučování a vychovatelé zajišťují dozor nebo mohou spolupracovat na přípravě žáků a studentů na školu. Vychovatelé kromě sledování školní docházky kontrolují dodržování režimu, příchody a odchody, dodržování osobního volna v domově i mimo jeho prostory. „*Významnou součástí výchovy v domovech mládeže je vedení k racionálnímu a plnohodnotnému využívání volného času.*“ (Pávková

2014, s. 42) Vzhledem k tomu, že je domov mládeže často prvním odchodem z rodinného prostředí, je velmi důležité citlivé výchovné působení i vybavení prostor. Vychovatelé se mohou setkat v domově mládeže se žáky, kteří věnují studiu málo času a současně nemají žádné kvalitní zájmy.

Internát je určen pro děti a žáky se zdravotním postižením. Poskytuje jim obdobně jako domov mládeže ubytování, stravování a výchovně vzdělávací činnosti a zároveň zajišťuje nezbytnou speciálně pedagogickou podporu, např. léčebně preventivní a rehabilitační péči. Pracují zde vychovatelé, u kterých se požaduje kromě vychovatelské kvalifikace současně i vzdělání v oboru speciální pedagogiky. (Pávková 2014, s. 45)

Škola v přírodě zajišťuje dětem předškolního věku a žákům plnicím školní docházku zotavovací pobyt, kde probíhá vzdělávání podle školního vzdělávacího programu mimo prostory školy. Výuka probíhá především v dopoledních hodinách jak v učebnách, tak venku s největším důrazem na využití místních podmínek. Po vyučování jsou zařazeny do programu odpočinkové činnosti a režim připomínající školní družinu. Prostor pro činnost vychovatele je v tomto zařízení veliký. *„Ve škole v přírodě lze velmi dobře využít v rámci pracovních-technických činností práci s přírodními materiály, rozvíjet manuální zručnost dětí.“* (Pávková 2014, s. 48) Vychovatelé mohou využít také různé hudební, výtvarné literární a dramatické činnosti. Vychovatel rovněž kontroluje dodržování sebeobslužných návyků, přípravu žáků na vyučování a dbá na speciální potřeby dětí ze zdravotního hlediska. Ve škole v přírodě jsou s vychovateli učitelé, kteří zajišťují u žáků základních škol výuku. (Pávková 2014, s. 49)

Mezi školská zařízení pro ústavní a ochrannou výchovu patří diagnostické ústavy, dětské domovy, dětské domovy se školou a výchovné ústavy. Mezi školská zařízení pro preventivně výchovnou péči se řadí střediska výchovné péče. Výkon ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a preventivní péče ve školských zařízeních stanovuje zákon č. 109/2002 Sb., který předepisuje účel a jednotlivá specifika těchto zařízení, kdy vyhláška č. 458/2005 Sb. dále upravuje podrobnosti organizace péče ve střediscích výchovné péče. Hlavní pracovní náplň vychovatelů v těchto zařízeních spočívá v době mimo vyučování. Vychovatelé se starají především o rozvoj zájmů, zábavu a rekreaci s prostorem pro odpočinek. Ovšem pro práci v zařízení pro ochrannou a ústavní výchovu je zapotřebí zákonem stanovená pedagogická kvalifikace jak v oblasti vychovatelství, tak i speciální pedagogiky. (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011, s. 151)

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež slouží neorganizovaným dětem a mládeži (od 6 do 26 let), kteří procházejí obtížnou životní situací, mají osobní problémy

v souvislosti s rodinou, se školním vzděláváním či pracovním uplatněním, mají většinovou společností neakceptovatelný životní styl nebo jsou ohroženi sociálně patologickými jevy. V těchto zařízeních se pracuje na základě maximální přístupnosti k odstranění psychických nebo sociálních bariér jedince. Účastník nemusí nic platit, ani se registrovat, může zůstat v anonymitě, kdykoli přijít nebo odejít. Klienti pouze musí respektovat jasně a stručně formulovaná práva a povinnosti tohoto zařízení. Jak uvádí Klapal (2007, s. 49), Ministerstvo práce a sociálních věcí zpřesnilo a vydefinovalo základní funkce, které mají taková zařízení plnit: „*Základním prostředkem pro navázání kontaktu s cílovou skupinou je nabídka volnočasových aktivit.*“ Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež nabízejí atraktivní volnočasové aktivity včetně aktivit a činností zaměřených na prevenci a sociální služby. Pracovníky v nízkoprahových zařízeních mohou být pedagogové volného času, sociální pracovníci a pracovníci v terénu. Jedná se o psychicky náročnou práci a vyžaduje velkou míru empatie, tolerance a osobní zralosti. (Hájek, Hofbauer, Pávková 2011, s. 152; Pávková 2014, s. 58)

Círky a náboženské společnosti se také angažují v organizaci volného času dětí a mládeže. Právně jejich činnost stanovuje zákon č. 3/2002 Sb. Hlavně dětem, ale i mladým lidem nabízejí jednotlivé farnosti různé formy trávení volného času. Možnosti využívání volného času a sociální služby poskytuje diakonie a charita. Například katolická kongregace salesiánů se podílí na výchově dětí a mládeže ve volném čase. Salesiánská střediska mládeže nabízejí činnost v klubech s volným programem (oratoře), pravidelnou zájmovou činností, prázdninovou činností (chaloupky) a také nízkoprahová zařízení pro starší děti a mládež. Ve výchově se uplatňuje především individuální přístup, pozitivní motivace s citlivým a nenásilným působením. Výchovný systém je založen zejména na laskavosti s vyhýbáním se tvrdým trestům a je označován jako preventivní. Důležitá je stálá přítomnost pedagoga a jeho osobní příklad (animace). (Pávková 2014, s. 57)

Dále existují veřejně prospěšné právnické osoby, které vlastní činností dosahují obecného blaha, získávají majetek z poctivých zdrojů a mohou se zapsat do veřejného rejstříku statutem veřejně prospěšné společnosti. Jinou možností je zakládání spolků, kdy v případě společného zájmu mohou alespoň tři osoby založit svazek členů. Takový spolek může mít členské neziskové organizace, fungující jako obecně prospěšné společnosti. Tyto právní možnosti ustanovuje občanský zákoník č. 89/2012 Sb.

Podle zákona č. 247/2014 Sb. může odborně kvalifikovaný vychovatel poskytovat služby péče o dítě v dětské skupině. Tato činnost spočívá v pravidelné péči o dítě od

jednoho roku věku do zahájení školní docházky a jedná se o zajištění potřeb dítěte, jeho výchovu, rozvoj schopností, kulturních a hygienických návyků.

Některé subjekty jsou zřizovány jako živnosti a mohou se zaměřovat na služby v sociální sféře (doučování, hlídací agentury aj.), v zájmovém vzdělávání (hudební, jazykové, výtvarné, taneční atd.), provozování různých táborů atd. Živnostenské podnikání v oblasti volného času je živností volnou a proto nabízené služby nemusí dosahovat vysoké úrovně. Jak se zmiňuje Jirásek (2009, s. 14) ve svém příspěvku v rámci konference Asociace vzdělavatelů pedagogů volného času, například v zážitkové pedagogice existuje mnoho živnostníků, kteří se snaží bez vynaloženého úsilí co nejvíce vytěžit a ničí tím jméno zážitkového vzdělávání.

2 Jak se stát pedagogem volného času

2.1 Kvalifikační předpoklady

Jak stanovuje zákon č. 563/2004 Sb., pedagog volného času nebo vychovatel je pedagogický pracovník, který vykonává přímou pedagogickou činnost. Pro výkon této činnosti musí splňovat určité předpoklady, kterými je mimo jiné i dosažení potřebné odborné kvalifikace. Paragraf 17 definuje, jakým způsobem pedagog volného času získává odbornou kvalifikaci:

- a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd,
- b) vysokoškolským vzděláním získaným ukončením jiného akreditovaného studijního programu než podle písmene a) a vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku, nebo studiem pedagogiky,
- c) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání s pedagogickým zaměřením,
- d) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením jiného akreditovaného vzdělávacího programu než podle písmene c) a vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku, nebo studiem pedagogiky,
- e) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání s pedagogickým zaměřením,
- f) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením jiného vzdělávacího programu středního vzdělávání než podle písmene e) a vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku, nebo studiem pedagogiky.

Pedagog volného času, který vykonává dílčí přímou pedagogickou činnost v zájmovém vzdělávání ve školách a školských zařízeních pro zájmové vzdělávání, získává odbornou kvalifikaci:

- a) vzděláním uvedeným výše,

- b) středním vzděláním s výučním listem získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání a vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku, nebo studiem pedagogiky.

V příloze 5 vyhlášky č. 317/2005 Sb. můžeme mimo jiné najít popis činnosti pedagoga volného času a jeho možností kariérního růstu, potřebu doplnění specializace nebo uvedenou minimální dobu praxe pro výkon určité činnosti. Nařízení vlády č. 222/2010 Sb. stanovuje zařazení práce pedagoga volného času a vychovatele ve veřejných službách, kdy se ohodnocení pracovní činnosti pedagoga volného času a vychovatele pohybuje mezi 8. až 13. platovou třídou.

Jak uvádí Vážanský (1995, s. 92), pedagog volného času je takový pracovník, který bývá k dispozici členům všech věkových, profesních, sociálních či národnostních skupin. Pedagogicky formuje prostor volného času jedinců a bývá často jejich zprostředkovatelem nové životní zkušenosti. V mnohých ohledech je role pedagoga volného času nezastupitelná, protože jeho působení může být daleko silnější a mít větší dopad na jedince než například práce učitele (Sýkora 2009, s. 22). „*Krédo činnosti skutečného profesionála volného času spočívá v pomoci druhým, ve hledání sebe sama, v objevování a posilování vnitřního řádu.*“ (Vážanský 1996, s. 154)

Jakýkoli pedagog by měl být především psychicky zdravý jedinec, kterého popisuje Allport (in Fontana 2003, s. 51) následovně: „*Zdravý jedinec je ten, kdo dokáže úspěšně pracovat, hrát si a milovat.*“

2.2 Studium pedagogiky volného času na vysokých školách

Cílem studia oboru je zajištění kvalifikovaných pedagogů volného času na úrovni animátorské, realizační, výkonné a řídicí, organizátorské i administrativní. Studijní obor má za úkol studentům poskytnout komplexní přehled o problematice věd o výchově, pedagogice volného času a utváření volného času. Dále podle vybraného zaměření nabídnout takové poznatky a dovednosti, které jim zajišťují plnou kvalifikaci k provozování volnočasových aktivit ve vybraných institucích a zařízeních. (Vážanský 1995, s. 132; Vážanský 1996, s. 155)

Vysokoškolský studijní obor Pedagogika volného času je u nás aktuálně nabízen dvěma univerzitami, kde lze najít bakalářské a magisterské programy v prezenční

i kombinované formě. Každá z těchto univerzit uvádí podrobné informace o obecných požadavcích na uchazeče a následný profil absolventa. Kromě pedagogické kvalifikace univerzity zpravidla garantují absolventům přehled v základech psychologie, pedagogiky, sociologie, filozofie a managementu a rozvoj kompetencí k vedení volnočasových zařízení nebo angažování se při tvorbě koncepce využití volného času.

Absolventi jsou po dokončení vysokoškolského studia pedagogiky volného času převážně kvalifikováni pro práci s dětmi a mládeží a mohou se uplatňovat ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání, ve školských výchovných a ubytovacích zařízeních i dalších jiných zařízeních využívajících pedagogickou činnost v oblasti volného času. Mezi jednotlivými studijními obory fakult můžeme sledovat rozdíly, vycházející ze zaměření fakulty.

Standardní délka studia bakalářského programu je tři roky, standardní délka studia navazujícího magisterského programu jsou dva roky. Maximální doba studia se na jednotlivých univerzitách různí. Např. Technická univerzita v Liberci umožňuje neomezeně prodlužovat bakalářské studium za poplatek v případě, že student dodrží stanovené podmínky.

Kromě FP TUL lze v akademickém roce 2015/2016 studovat Pedagogiku volného času už jen na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, která nabízí bakalářské i navazující magisterské studium, jehož garantem je doc. Michal Kaplánek, Th.D. Studium je možné absolvovat v prezenční nebo kombinované formě. Univerzita mimo jiné nabízí i dvousemestrální kurzy v rámci dlouhodobých studijních programů celoživotního vzdělávání. (Jihočeská... 2015)

2.3 Další vzdělávání

Po dokončení studia nelze hovořit o jednotné kvalifikaci pedagogů volného času, ale spíše o určitých kompetencích dále rozvíjených a prohlubovaných celoživotním učením vždy do konkrétní oblasti. (Sýkora 2009, s. 22)

Na profesní přípravě pedagogů volného času, zástupců organizací pro další vzdělávání pedagogů volného času a odborníků v pedagogice volného času se podílí například nezisková organizace Asociace vzdělavatelů pedagogů volného času. Dále u nás funguje Národní institut pro další vzdělávání, který nabízí možnost doplnění potřebného vzdělání pro pedagogy. Národní institut pro další vzdělávání je od 1. ledna 2014 sloučen s Národním institutem dětí a mládeže na základě opatření MŠMT č. 21632/2013-1 (NIDV

2015b), čímž převzal činnosti vykonávané NIDM v oblasti dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků a zájmového vzdělávání. NIDV nyní nabízí služby pracovníkům středisek volného času, školních klubů a školních družin, spolků, krajských úřadů, MŠMT a zahraničním partnerům.

NIDV ve stejném období současně převzal garanci za realizaci národního projektu K2 – kvalita a konkurenceschopnost v neformálním vzdělávání, který pomáhá neformálním vzděláváním (včetně zájmového) zvýšit zaměstnatelnost a konkurenceschopnost občanů na trhu práce. Projekt je určen pro ty, kteří vykonávají dílčí přímou pedagogickou činnost, jako je vedení zájmových aktivit ve střediscích volného času a ve všech zařízeních zájmového vzdělávání. Patří sem i ti, kteří jezdí jako vedoucí na tábory a na různá víkendová setkávání a soustředění. (NIDV 2015a)

Po úspěšném zakončení bakalářského a magisterského studijního programu se otevírá pro pedagogy volného času mnoho možností nabývat a prohlubovat dosavadní znalosti a dovednosti jak v rámci různorodých kurzů a seminářů, tak i postgraduálním studiem. Další vzdělávání umožňuje absolventům se nadále rozvíjet, setkávat se s novými či inovovanými metodikami a novými trendy při výchovně vzdělávací práci se svěřenci. Tato aktivita a motivace se dále zdokonalovat vede k větší flexibilitě a profesionalitě volnočasových pedagogů.

3 Pedagogika volného času na FP TUL

3.1 Historie Pedagogiky volného času na FP TUL

Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická Technické univerzity v Liberci nabízí studijní program Vychovatelství – obor Pedagogika volného času od akademického roku 2005/2006. Tento bakalářský obor je nabízen v prezenční i kombinované formě. Standardní délka studia je šest semestrů, tj. 3 roky, a garantem tohoto oboru je doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.

Studijní obor Pedagogika volného času navazuje na tvůrčí a vědeckou činnost katedry pedagogiky a psychologie Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické zejména v oblastech obecné pedagogiky, dějin výchovy, prožitkové pedagogiky, environmentální pedagogiky, alternativních pedagogických směrů, prevence rizikového chování a osobnostního rozvoje. Na studijním plánu participuje i řada dalších kateder, např. katedra primárního vzdělávání a katedra tělesné výchovy. (Činčera, Rozkovcová 2007, s. 25)

Ráda bych zde zmínila významnou postavu, jejíž jméno je úzce spjato s oborem Pedagogika volného času na FP TUL. Jde o doc. PhDr. Jana Činčeru, Ph.D. Každý student bakalářského oboru Pedagogiky volného času na Fakultě přírodovědně-humanitní a pedagogické absolvuje úvodní soustředění, které je realizováno studenty z vyšších ročníků pod dohledem doc. Činčery. Doc. Činčera má zásadní podíl na výuce důležitých předmětů tohoto studijního programu jako například Úvod do vysokoškolského studia, Metodologie bakalářské práce, Práce se skupinami, Moderní společenské hry, Prožitková pedagogika, Environmentální výchova.

Během několika let došlo v průběhu fungování oboru k několika změnám u předmětů (Fakulta... 2015):

- Psychologie – výuka byla z původních dvou semestrů rozdělena do čtyř semestrů pro zajištění postupné gradace v oblasti psychologie.
- Globální problémy – přesunutí původně povinného předmětu do povinně volitelných předmětů (blok A) a jeho nahrazení novým povinným předmětem Základy environmentalistiky. Důvodem byly nízké vstupní znalosti studentů prvního ročníku a související potřeba předmětu uvádějícího do problematiky.
- Základy ICT – předmět počítačové průpravy nahrazen vstupním prověřením počítačové gramotnosti studentů a doplněn navazujícím předmětem Zpracování elektronických dokumentů. Změna reaguje na velké rozdíly v počítačové

gramotnosti studentů prvního semestru a nutnosti vstupní diagnostiky a následně rozdílného přístupu.

Došlo i k dílčím změnám v kreditovém ohodnocení některých předmětů podle zásad ECTS nebo úpravě názvů. Další změny se týkají provozních důvodů, např. přeřazení některých předmětů do jiných semestrů a ročníků (např. Hry volného času přeřazeny z druhého ročníku do prvního, Outdoorová pedagogika přeřazena z druhého ročníku do prvního). Nabídka povinně volitelných předmětů se rozšířila o předměty jako Divadelní dílna, Waldorfská pedagogika, Dramatické hry a improvizace, Dopravní výchova. (Fakulta... 2015)

3.2 Profil absolventa Pedagogiky volného času na FP TUL

Cílem vzdělávání studentů pedagogiky volného času je celistvá příprava jedince, který je prakticky orientovaný a má bohaté teoretické znalosti. Podle Vážanského (1995, s. 131) vypadá profil absolventa následovně:

1. je vědomostně a dovednostně vybavený, aby komplexně dokázal působit na svěřence,
2. má dostatečné znalosti a schopnosti, které využívá při přípravě, organizaci, realizaci a zhodnocení programů a aktivit volného času pro jakoukoli skupinu jedinců,
3. je organizačně způsobilý a má základní řídicí schopnosti opravňující vedení pracovišť, institucí a zařízení volného času,
4. dokáže řešit všední i neočekávané situace s rozvahou a porozuměním, jedinec s neformální autoritou, vzdělaný, náročný i tolerantní, kritický i shovívavý, animátor i správce, má kvalifikační znaky a oblasti kompetencí (základní, odborné, vlastní, metodické a oborové), které konkretizují požadavky na pedagogického pracovníka ve volném čase.

Během studia na FP TUL se student setkává se skladbou předmětů, jejichž účelem je celistvá příprava budoucího pedagoga volného času a jeho úspěšné uplatnění

v příslušných oblastech volnočasové pedagogiky. Celkově se studium skládá ze dvou stavebních pilířů:¹

1. Základní pedagogické a psychologické disciplíny – v této oblasti je kladen důraz na vhled a pochopení základních pojmů a vztahů v oblasti obecné pedagogiky, dějin výchovy, obecné a vývojové psychologie, sociální a pedagogické psychologie.
2. Aplikační předměty – studenti jsou vedeni k rozvoji motivace v oboru, k rozvoji dovedností a klíčových pedagogických kompetencí v prožitkové pedagogice, outdoorové pedagogice, environmentální výchově a osobnostní a sociální výchově.

Podle platné akreditace FP TUL je absolvent studijního oboru PVCČ po dokončení studia schopen:²

- připravit, vést a hodnotit výchovně vzdělávací programy (kurzy, tábory, kroužky, výukové programy atd.) v různých volnočasových oblastech, zahrnujících práci ve školních družinách, domovech dětí a mládeže, spolcích, střediscích ekologické výchovy, firmách nabízejících teambuildingové programy a dalších typech organizací,
- aplikovat ve své práci teoretické poznatky z psychologie i různých oblastí pedagogiky (např. outdoorová, prožitková pedagogika, dramatická výchova, environmentální výchova, výtvarná výchova, sportovní příprava atd.),
- vést menší pracovní týmy a dodržovat platný právní rámec relevantní pro volnočasovou činnost.

3.3 Studijní plán Pedagogiky volného času na FP TUL

Ke studiu studijního oboru Pedagogika volného času jsou vybíráni studenti na základě úspěšně složených přijímacích zkoušek. Přijímací zkouška se skládá ze dvou částí – písemné a ústní. Celkový počet přijímaných uchazečů pro prezenční formu je maximálně

¹ Informace čerpány z Akreditačního spisu studijního oboru Pedagogika volného času, který je dostupný k nahlédnutí na sekretariátu Katedry pedagogiky a psychologie Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické Technické univerzity v Liberci.

² Tamtéž.

35 studentů a uchazeč musí dosáhnout potřebného počtu bodů ve všech částech přijímací zkoušky. (FP TUL 2014)

Nejprve uchazeči zasílají na adresu univerzity materiály dokládající předchozí praxi v oboru, motivační esej a životopis. Za tuto část získává uchazeč maximálně 10 bodů. Dále jsou uchazeči pozváni k písemnému testu z pedagogiky a psychologie, který ověřuje znalosti studentů na úrovni střední školy. Maximální ohodnocení v písemném testu je 30 bodů. (FP TUL 2014)

Do ústní části postupuje 100 prvních uchazečů podle získaných bodů v předchozích dvou částech. Ústní část přijímací zkoušky probíhá před komisí, která vede rozhovor nad doloženým portfoliem uchazeče a seznamem prostudované odborné literatury. Maximální bodové ohodnocení z této části zkoušky je 60 bodů. Podle dosažených bodů za všechny části přijímacího řízení jsou studenti selektováni do pořadí pro přijetí. (FP TUL 2014)

Studenti získávají všeobecný přehled pomocí rozmanitého výběru předmětů, který pomáhá podporovat jejich fyzickou kondici (netradiční hry, hry volného času), smysl i cit pro umění (výtvarné techniky a materiály, výtvarná hra a tvořivost), jazykové kompetence (výběr ze světových jazyků) i samotnou osobnost studentů (seminář osobnostního rozvoje). V rámci oboru studenti mají možnost spolupracovat v rámci praxe se středisky ekologické výchovy, volnočasovými centry zabývajícími se environmentální výchovou i jinými organizacemi. (Činčera, Rozkocová 2007, s. 25)

Ve studijním plánu se klade především důraz na uplatnění prožitkové pedagogiky, kdy se studenti učí pracovat s metodikou Prázdninové školy Lipnice, metodikou Project Adventure i dalšími směry prožitkové pedagogiky. V rámci environmentální výchovy jsou studenti seznamováni jak se zavedenými metodikami (globální výchova, interpretativní přístup, kritický přístup, pozitivistický přístup), tak alternativními (výchova o Zemi, systémový přístup).³

Během studia vykonávají studenti praxi v různých typech volnočasových organizací, jako jsou domy dětí a mládeže, informační centra mládeže, nízkoprahové kluby, střediska ekologické výchovy, spolky, školní družiny a kluby, outdoorové a teambuildingové společnosti a další typy subjektů. Tato praxe studentům slouží jako možnost vyzkoušet si pracovní činnost v libovolném zařízení a s ním nadále spolupracovat

³ Informace byly získány ze sylabů předmětů studijního oboru Pedagogika volného času, které jsou dostupné on-line na adrese <http://stag.tul.cz/wps/portal/>.

i po dokončení studia. Studenti také připravují ve spolupráci se svým tutorem praxe samostatné projekty, jako jsou adaptační kurzy pro základní a střední školy či kurzy zaměřené na výměnu zkušeností se studenty nižších ročníků svého oboru. Tento obor klade velký důraz na spolupráci studentů uvnitř ročníku a také mezi jednotlivými ročníky. Studenti jsou motivováni k přípravě společných projektů a vzájemnému sdílení a reflexi získaných zkušeností.⁴

⁴ Tamtéž.

4 Výzkumné šetření

4.1 Cíle výzkumného šetření

Cílem výzkumného šetření je zjistit mezi absolventy bakalářského studijního oboru Pedagogika volného času na FP TUL vnímaný přínos studia pro jejich profesní uplatnění. Výzkumné šetření bylo motivováno jak osobními cíli výzkumníka, tak vidinou přínosu pro studenty vybraného oboru. Stěžejní roli v obou složkách motivace je napomoci výzkumníkovi i studentům v rozhodovacím procesu „kam dál“, který s blížícím se koncem studia nabývá na významu. Vzhledem k tomu bylo zvoleno explorativní výzkumné šetření kvalitativní povahy, které poskytne hlubší vhled do problematiky uplatnitelnosti absolventů pedagogiky volného času na trhu práce.

Pro naplnění cíle výzkumného šetření budou použity polostrukturované rozhovory, které jsem prováděla s vybranou skupinou absolventů prezenční formy bakalářského studia Pedagogiky volného času na Fakultě přírodovědně-humanitní a pedagogické Technické univerzity v Liberci. Mým cílem bylo zaměřit se na vybrané oblasti uplatnění jednotlivců, jejich vzpomínky na studium tohoto oboru, subjektivní názory a postoje vyplývající z nabytých znalostí a zkušeností a jejich náměty na možné změny v samotném pregraduálním studiu oboru Pedagogika volného času na FP TUL. Výzkumné šetření jsem realizovala na 11 respondentech, kteří úspěšně ukončili studium mezi roky 2009 až 2012.

4.2 Vzorek výzkumného šetření

Oslovení jednotlivých osob, které by odpovídaly mým kritériím, jsem pečlivě zvažovala. Stanovenými požadavky bylo, že respondent bude:

- absolventem prezenčního bakalářského studijního oboru Pedagogika volného času na FP TUL,
- mít absolvované studium nejdéle v roce 2012,
- pokračovat v pedagogické činnosti nebo příbuzné profesi po dobu alespoň 2 let v současném zaměstnání.

Celkově se rozhovorů zúčastnilo 11 respondentů v zastoupení 4 muži a 7 žen ve věkovém rozpětí 26 až 35 let, z toho většina z nich působí v Libereckém kraji. Níže uvádím profily jednotlivých respondentů.

Příjmení a jméno respondenta	Měsíc a rok absolvování	Současné působiště	Označení ve výzkumném šetření
Dubská Veronika	leden 2011	firma	Verča
Drbohlav Jan	květen 2012	NNO	Honza
Gallová Vendula	červen 2011	SVP	Vendy
Hauzerová Jana	červen 2011	KÚ	Jana
Javůrková Michaela	červen 2009	ŠD (nyní mateřská)	Míša
Kladivo Roman	leden 2011	DDM	Roman
Kudlička Jiří	květen 2012	DM	Jirka
Müller Patrik	leden 2011	NNO/NZDM	Patrik
Prajzlerová Iva	září 2011	ŠD	Iva
Šteflová Kristina	září 2011	DM	Kristi
Veselá Marta	leden 2012	SEV	Marta

4.3 Metoda výzkumného šetření

K naplnění cíle a sběru informací jsem využila kvalitativní metodu – rozhovor, založený na osobním setkání s respondenty. Prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů bylo možné získat dostatečné množství podrobných informací. Jako začínající realizátor takového výzkumného šetření jsem si byla vědoma svých nedostatků při vedení rozhovorů, například přílišné užívání parazitních slov a nejasné formulace otázek, a snažila jsem se s tím pracovat při každém následujícím rozhovoru. Data získávaná během rozhovorů jsem zaznamenávala s použitím technického zařízení – diktafonu. Pro navození spontánního vyprávění jsem kladla důraz na to, aby měli respondenti nahrávací zařízení mimo zorné pole. Informace jsem následně z audio verze přepracovala v tištěný přepis, abych zachovala přesné znění nasbíraných dat pro co nejsnazší následnou analýzu.

Při přepisu nahrávek jsem části, kde se respondent zmiňuje o svých osobních záležitostech, které nejsou pro bakalářskou práci významné, vynechala a takové sdělení označila symbolem „...“. Během rozhovorů jsem postupovala podle předem připravených

otázek s důrazem na vyhýbání se uzavřeným otázkám. Přibližná doba každého rozhovoru byla 30 minut.⁵

4.4 Průběh výzkumného šetření

Můj záměr, vyhledat absolventy a zmapovat tak jejich současnou činnost, oslovení respondenti přijali s nadšením a ochotou jakkoli pomoci. Setkala jsem se s velkým zájmem ze strany oslovených respondentů o tuto problematiku i s jejich zvědavostí a touhou o širší rozpracování tohoto tématu. Během realizace výzkumného šetření jsem se setkala s vřelým přístupem jednotlivých respondentů a po každém dalším uskutečněném setkání i s ještě větší chutí pokračovat dál v hledání dalších osob.

Jednotlivé respondenty jsem získávala díky doporučení vyučujících ve studijním oboru Pedagogika volného času na FP TUL a studentů daného oboru metodou „sněhové koule“. Počáteční vzorek se skládal zhruba ze šesti respondentů, s kterými jsem prováděla rozhovory v listopadu 2014. Během provedených rozhovorů se mi rozšířil seznam kontaktů. Vzhledem k tomu, že jsem nebyla připravená na okamžitý ohlas ze strany absolventů dychtících se na mém výzkumném šetření podílet, jsem musela několik absolventů odmítnout. Druhou část rozhovorů jsem realizovala v průběhu prosince 2014 a poslední rozhovor jsem uskutečnila v dubnu 2015. Se všemi účastníky rozhovorů jsem realizovala osobní schůzku v prostorách jejich pracoviště nebo na neutrálním místě (např. kavárna). Se dvěma respondenty jsem byla nucena využít on-line rozhovor přes internet z důvodu časové tísně a jejich fyzické vzdálenosti.

Před spuštěním záznamovacího zařízení jsem se zaměřila na to, aby z etického hlediska byli všichni respondenti seznámeni s mým záměrem, v rámci kterého jsem se jim krátce představila a popsala cíle své bakalářské práce. Následně jsem se každého zeptala na souhlas s nahráváním a uvedením jeho osobních údajů. Při kontaktu s respondenty jsem se snažila o navození příjemné přátelské atmosféry mimo jiné i tím, že dostali možnost individuálního výběru místa pro uskutečnění rozhovoru. Dávala jsem přednost místům v klidném, tichém prostředí s relativní možností soukromí a nabídkou teplého nápoje. Abych některým zaneprázdněným absolventům mohla během jejich pracovního vytížení vyjít maximálně vstříc, nabídla jsem návštěvu přímo na jejich pracovišti.

⁵ Komplettní prepisy rozhovorů jsou v elektronické podobě k dispozici na přiloženém nosiči (CD/DVD).

U každého rozhovoru jsem ze začátku respondenty motivovala k úvodnímu představení základních informací o sobě a vybídla je ke stručné charakteristice jejich pracovní činnosti. Úvodní část rozhovoru jsem zařadila záměrně z toho důvodu, abych si ze spontánního vyprávění respondentů mohla vybrat důležité body a dále získala prostor pro volbu a formulaci dalších otázek. Tento prostor pro individuální prezentaci respondenta považuji za důležitý i z toho důvodu, že mě v rámci mého výzkumného šetření zajímá, jaká je míra uplatitelnosti absolventů studijního oboru Pedagogika volného času na FP TUL.

4.5 Popis výsledků výzkumného šetření

Moje první otázka rozhovoru se týkala vzpomínky na nejsilnější zkušenost nebo zážitek, kterou si respondent vybaví z dob jeho studia Pedagogiky volného času na FP TUL. Mým záměrem bylo, bez jakéhokoli předchozího rozhovoru o tomto studiu, navodit první asociaci s tímto oborem.

„No tak veškerý kurzy a společný jako prožívání na plný pecky.“ (Vendy)

„...celkově ta nálada v tý třídě...hrozná prostě pohoda, sranda...“ (Verča)

„Mně se tam určitě vybaví ty lidi...“ (Jirka)

„Ta atmosféra.“ (Marta)

„...Jo asi ten tým.“ (Patrik)

„Asi co se mi nejvíc vybaví je právě ten kolektiv, právě to...že jsme byli všichni podobný krve ty lidi.“ (Roman)

„Tak určitě jsem mnoho získala, není pochyb, že jsme byli výborná parta, výborní pedagogové, výborné předměty některé, na které vzpomínám opravdu.“ (Jana)

Jak lze z výpovědí vyčíst, můžeme si všimnout, že respondenti převážně vzpomínali na atmosféru a celkové ladění studijního oboru. Pozitivní názory na třídní skupinu mezi respondenty stejného ročníku lze také přisuzovat tomu, že se během tohoto ročníku sešel dobrý kolektiv, který nadále i po ukončení studia vykazuje výrazně silné vzájemné kontakty a spolupráci mezi svými členy.

„První se mi vybaví úvodní soustředění, my jsme to vychytali, byla fakt strašná zima...první zkušenost s prožitkovou pedagogikou, kterou jsem do té doby neznala.“ (Kristi)

„Nejsilnější vzpomínka negativní, že mě rozrušil a naštvál nehorázně jeden učitel, protože jsem mu poslala ve špatném formátu seminárku...a kladná vzpomínka, všechny ty hry, co jsme hráli, to mě hrozně bavily s Činčerou...možná kurzy pro prváky, když jsme dělali v Sedmihorkách.“ (Míša)

Mezi další pozitivní zmínky patří vzpomínky na úvodní soustředění, a to jak z pohledu prváka (účastníka), tak z pohledu druháka a třetáka (organizátora).

„Státnice byly nejsilnější, ty státnice...to ukončení.“ (Iva)

„Silný moment byly státnice, protože jsem měl co dočinění to vůbec zvládnout.“ (Honza)

Mezi silné vzpomínky na studium nepatřily jen pozitivní zážitky. Někteří studenti zmínili i negativní zkušenosti, spojené především se zakončením studia a složením státní zkoušky, které mohlo být pro některé z nich náročné a stresující.

V další části rozhovorů jsem se zaměřila na přínos bakalářského studia oboru pedagogika volného času pro aktuální pracovní činnosti respondentů, tedy jaké konkrétní znalosti, schopnosti a dovednosti získané nebo rozvíjené v průběhu studia považují absolventi za obohacující a užitečné.

„Určitě mně hodně pomohlo v určitý odbornosti pohybovat se trošku v těch odbornějších termínech, když otevřu nějakou pedagogickou knížku, tak vím, jak se na ni koukat, vím, jak ji číst, jak ji vstřebat. Když mám předávat něco svým lidem, tak jsem daleko jistější, protože ta škola nás to přirozeně naučila, prezentovat věci a vést projekty.“ (Roman)

„Já nechci říkat žádný klišé, fakt něčím to vzdělání, byť na spoustu věcí mám cit, ale tady ty věci byly tak jako pojmenovaný tím studiem, rozšířil se obzor s některýma učitelem... Tu práci s lidma a tu metodiku, byť jsem měl zkušenosti...“

Takže spousty věci jsem uměl, ale tady jsem pochopil, proč, jak, to bylo asi nejvíc.“
(Patrik)

„...bych chtěl vyzdvihnout celkově jakoby to, jak pan Činčera vůbec jako nutil do takovýho vyššího standardu, bych řekl, že třeba já jsem byl nucený dělat kvalitativní výzkum, kterej třeba nedělaj ani teď na magistru někteří, a i na magistru je možný, že někteří dělají rešerši.“ (Honza)

„Tak pro mě rozhodně, co bylo, naprosto ovlivnilo můj život, byla environmentální výchova, protože o tom jsem nikdy neslyšela a teď je to můj denní chléb.“ (Marta)

„Jo, tak určitě práce se skupinou, strukturovanou teda, ten pětiletý výcvik tam je taky práce se skupinou strukturovaná a tam jsou furt ty stejné aktivity, že jak mám velkej přesah, byla velká studnice aktivit a i to, že kdo jsme chtěli s Honzou jezdit na kurzy a dělat soustředění, tak jsme si mohli reálně vyzkoušet nejen práci se skupinou, která byla super, ale ještě se mi líbily ty reflexe večerní, kdy nám říkal, tohle ne, tohle jo a proč.“ (Vendy)

„Já si myslím, že v přístupu jednak k těm dětem... a tím, že se mi zvedlo sebevědomí při tvorbě her...nikdy jsem prostě nebyla schopná přijít k nějakýmu zaměstnavateli a říct mu: Já bych vám udělala teambuildingovej program pro vedoucí, takže to.“
(Míša)

„Určitě to změnilo pohled člověka na svět nejen z hlediska psychologie, z hlediska ekologie, mě by nikdy v životě nenapadlo, že bych měla ekologické předměty, takže docent Anděl je naprosto úžasný, to není jenom o tomhle, ale je to i o těch přátelích, o té partě, kterou jsme vytvořili, kontaktů těch lidí, protože se neustále scházíme a člověk se každě se posunul někam jinam do toho svého oboru, je to úžasný, každý máme jiný pohledy, jiný zkušenosti.“ (Jana)

„...ať už to byly kurzy, který jsme si sehnali od hnutí GO... i kurzy, co nabízela škola, třeba výtvarný kurzy, kurz textilních materiálů, myslím, že jsem byla, kurz malby to byl, dohromady a tak různě to byly velký zkušenosti... A rozhodně mi to dalo vůbec tu celkově prožitkovou pedagogiku, od té doby jsem o ní nikdy neslyšela, nikdy jsem ji nedělala, nikdy jsem tím ani neprošla, takže to bylo pro mě něco hodně nového, pro co jsem se opravdu nadchla a snažila jsem se opravdu ty praxe dělat tímhle tím způsobem a to mi opravdu dalo hodně, to je vlastně úplně jiný pohled... hodně ta prožitková pedagogika.“ (Kristi)

„Pro mě to byla ta andragogika, která mě ovlivnila, kterou jsem si řekl, práce s dětma ta mě baví a práce s dospělými je možnost, že mě bude žít, jednu dobu mě i živila, jsem měl nějaký rekvalifikační kurzy, právě díky andragogice...“ (Jirka)

„...v těch sportech, ...sama bych se k tomu asi nedostala, protože nemám takový kamarády, kteří by to třeba hráli, ale osvojila jsem si základy těch sportů... spíš ta technika, že vím...“ (Iva)

„...já jsem se naučila jak pracovat se skupinou, jak si zjistit, jak s nima pracovat, různé myšlenky environmentální výchovy a téhle problémů, jak je hrozně důležitý už od malinka učit zážitkovou formou... si myslím, že bych se jinde nenaučila... určitě mě to obohatilo... fakt, jak říkám, zážitkový formy čehokoliv, práce se skupinou, rámování, vyhodnocení, to jsou všechno věci, který jsou silně přenositelný i do tohohle ty části do mé práce, co dělám teďka...“ (Verča)

Odpovědi v této oblasti byly velmi rozmanité. Někteří respondenti uvedli jako obohacující všeobecné znalosti a orientaci v oboru a termínech. Jiní naopak zmiňovali konkrétní specializované kurzy, které během studia absolvovali, s důrazem na environmentální výchovu. Z rozdílnosti odpovědí lze usuzovat, že respondenti považují jako přínosné převážně ty znalosti a zkušenosti, které využívají v současné době při výkonu jejich povolání.

V další části rozhovoru byla respondentům položena otázka týkající se jejich názorů na průběh studia a jejich nápadů na zlepšení a zefektivnění výuky.

„...si myslím, že to PVČ by mohlo mít potenciál i vychovávat lidi, kteří si chtějí založit neziskovku, třeba chtějí, rozhodnou se pro nějaký projekt. A že mi přijde, že spíš vychovával ty vychovatele a ty řekněme řadový...“ (Verča)

„...by bylo nejlepší, kdyby to právo bylo víc než na teorii a probírání nějakých paragrafů, zaměřený na konkrétní situace a dělaný nějakou formou třeba projektů, kdyby byl projekt, tak zrovna na tohle by mohla pomoci výuka z řad studentů, že já se musím přiznat, že tomu neholduju pokaždý, že mi přijde, že by teoretický rámec by tam měl určitým způsobem i ten profesor, ale na druhou stranu zrovna v tomhle by to mohlo hodně pomoci, že by tam ty lidi by si hledali v podstatě situace, s kterými se setkali, a pak by se to postupně řešilo, by to pro mě mohlo být přínosnější.“ (Honza)

„...já si myslím, že ten studijní plán je stanoven jako dobře, je to stanoveno to vychovatelství na ten volný čas, který tam je upřednostňován, samozřejmě, ale třeba bych to trošku i rozšířila...“ (Jana)

„...já myslím, že my jsme to měli dobře našláplý. Honza nechtěl, aby to bylo laciný, byli jsme na vysoký škole, to bych asi neměnil nic...“ (Patrik)

„Mně to docela vyhovovalo, ta výuka. Musím říct, že bych nedokázala od rána do večera sedět a psát, to že jsme měli výtvarnou výchovu, tělesnou výchovu, to že člověk furt někde poletoval, jsme tvořili na tý výtvarce, na těch výtvarnejch předmětech vlastně, tak to bylo nakombinovaný, že mně vyhovovalo.“ (Iva)

„Moc se mi nelíbí, na druhou stranu chválím, že je to zaměřený výtvarka, hudebka, tělesná výchova. Na druhou stranu někde to mají jenom na sport, takže tohle bych více preferoval do nějaký větší hloubky... trošku mě mrzí, že tam bylo nastaveno, výtvarka byla hodnocena za více kreditů než třeba hudebka, i přesto, že to bylo ve stejným bloku za keramiku...“ (Jirka)

„...některé předměty podle mě, i když byly důležité, tak se neučily pořádně, aniž bych se chtěla dotknout vyučujících, strašně nevděčné předměty, ale napadá mě právo a management a marketing, což je podle mě důležitý předmět a zjišťuju, že mi teď docela chybí a ty by rozhodně byly potřeba učit.“ (Kristi)

„Mě napadaj ty Globály...aby to nebyl klasifikovanej zápočet, ale klasická zkouška, anebo jenom zápočet a lehčí. Ale aby to byla zkouška...“ (Míša)

„...určitě ten management, protože velká spousta z nás v něčem už jakoby dělala a hodně jsme potřebovali ty přesahy, právě těch financí, takže PR, něco takovýho.“ (Vendy)

Celkově se respondenti vyjadřovali k průběhu studia pozitivně a byli spokojeni s nastavením studijního oboru, skladbou předmětů či osobami, které předměty vyučovaly. Negativně vnímají absolventi výuku práva a oblast managementu a marketingu. Zdůrazňují potřebu základních znalostí z této oblasti, která jim schází v současné praxi, a poukazují na způsob výuky předmětu, který mohl být orientovaný více prakticky – na řešení konkrétních situací a problémů, se kterými se studenti mohou v praxi setkat.

„Jo, jako vůbec PR, propagace, jak psát tiskový zprávy, jak komunikovat s médii... vůbec by nebylo těžký je zapracovat do těch osnov... víc jít do té problematiky českýho školství, do té aktuální problematiky, co se týká práva a nastavení zákonů... ty předměty pojmout formou stáží... setkání třeba s ředitelem... jim třeba pomoci s nějakým projektem nebo si umím představit, že školský zařízení jsou otevřený takovýmhle akcím...“ (Roman)

Roman přichází s konkrétním návrhem, jak zapracovat do vyučovaných předmětů praktické znalosti z oblastí práva a managementu, se kterými se běžný pedagog volného času ve své praxi setká. Jeho výrok zde uvádím především proto, že Roman zastává pozici ředitele Střediska volného času Narnie.

Druhou oblastí, ve které by respondenti uvítali změnu, je výuka cizích jazyků, kterou vnímají jako nedostatečnou ve vztahu k požadavkům praxe.

„...v podstatě každý den narážím na jazyk... že jsme se učili věci, který v životě nepoužiju a nehoděj se nám a chyběj mi výrazy a nějaká jako víc konverzace v mém oboru, nebo obecně u vychovatele... pedagogická angličtina... že kde jinde než na škole bysme se měli věnovat těm výrazům, který potřebujem v tom jazyce?...“ (Marta)

„...němčina bohužel, jako bylo to spíš učitelem... a ten nás opravdu toho moc nenaučil.“ (Kristi)

Další otázkou jsem sledovala motivaci jednotlivých respondentů k zahájení studia, co je přivedlo a přimělo se přihlásit ke studiu pedagogiky volného času.

„...já jsem totiž z Orlickejch hor, v Hradci jsem dělala střední... chtěla jsem v Liberci dělat specku, ale ta byla jenom dálkově...“ (Vendy)

„...s kolegou v práci to bliklo a šli jsme, spolu jsme si řekli, že tam půjdem spolu...“ (Patrik)

„...já jsem to jako neřešil, vůbec, já jsem chtěl jít na tělák a bylo mi to úplně jedno...“ (Honza)

„...já jsem pořád nevěděla ještě co a jak, na střední tam jsem se profilovala spíš do té sociální oblasti... ale já jsem zjistila, že učitelství asi není úplně, co jsem chtěla, a že mě víc tady to, ten volný čas, ta mimoškolní pedagogika, takže jsem hledala něco v tomhle oboru, no a kamarádka úplně náhodně... až díky ní jsem zjistila nebo objevila tu TUL, takže jsem tam hledala a právě mě zaujala ta pedagogika volného času, takže jsem to zkusila.“ (Kristi)

„Já jsem po střední, že mám střední pajdák, předškolní a mimoškolní pedagogiku... tak jsem nastupovala na učitelství pro první stupeň v Budějovicích, ale už vlastně během prvního půl roku mi bylo jasné, že to tam nedodělám, protože jsem nezvládala ty limity tělocviku... Tak jsem pořád hledala co, v podstatě to byla náhoda, já jsem nikdy předtím o pedagogice volného času neslyšela.“ (Marta)

„...Bavilo mě vzdělávání, nechtěla jsem zas jít na učitelství a vybrala jsem si nějaký obory, jako i v Praze, dostala jsem se do Prahy na čistou pedagogiku, na informační studia a knihovnictví, takže mohla jsem si vybírat, no a to PVČ mě tak oslovilo, skladba předmětů, že to je takový různorodý, že vlastně jak jsem dělala ty tábory, tak jsem k tomu měla hezkej vztah, ale moc jsem si nedokázala představit, co to bude. Spíš, že mě to nadchlo takovou tou prezentací, kterou jako mělo.“ (Verča)

„Jak mě vždycky lákala vždycky ta pedagogika, tak samozřejmě jsem se pak rozhlížela a říkala jsem si, jednak dva obory na TULce a to PVČ a kombinace dějepis-němčina, ale tam jsem se nakonec nerozhodla, protože jsem chtěla studovat nějaký ty sociálně pedagogický směry a v tom učitelství jsem neviděla v těchle dvou oborech budoucnost.“ (Jana)

„Vedlo mě k tomu to, jednak že jsem nedodělala národku a potom právě kamarádka, která taky nedodělala 1. stupeň, tak objevila, že se otevírá tahle Pedagogika volného času, tak mi právě volala, jestli bych nechtěla taky nastoupit, a já jsem se koukala jsem na to, co to je, a říkala jsem si, že to vypadá hezky, tam jsou docela zajímavý předměty, hlavně to vypadalo, že si tam budem hodně hrát.“ (Míša)

„Předtím jsem studovala němčinu-tělesná výchova půl roku, bylo to hrozně náročný... a v podstatě kamarádka a šla rovnou na tenhle obor, takže mi říkala: hele pojď, děláme tam to a to... Já jsem chtěla dělat v družině, ale nevěděla jsem, co studovat, chtěla jsem dělat ve školství prostě, takže jsem chtěla dělat v mateřský školce a s tím, že neumím zpívat, jsem se nedostala na střední pedagogickou školu,

takže jsem to nějak zabalila i ten první stupeň, že bych to jako neudělala, tak jsem hledala nějakou variantu jakoby s téma malejma dětma a dostala jsem se na tenhle obor.“ (Iva)

Překvapilo mě zjištění, že více respondentů se shodlo na tom, že se ke studiu přihlásili tzv. naslepo, aniž by měli ponětí, z jakých předmětů se studijní obor skládá. Někteří z nich také uvádějí, že je ke studiu pobídl kamarád, známý nebo příslušník rodiny.

Překvapivě s rozhodnutím začít studovat pedagogiku volného času méně souvisí předchozí profilace studenta. Jen někteří respondenti mají předchozí středoškolskou pedagogickou přípravu.

„Mám normálně pedagogickou...“ (Kristi)

„Právo, strojárnu“ (Jirka)

„Gympl.“ (Verča)

„Ekonomické lyceum... kombinace ekonomky a gymplu v menším rozsahu.“ (Jana)

„Gymnázium.“ (Honza)

„...mám střední pajdák, předškolní a mimoškolní pedagogiku...“ (Marta)

„Tak na střední jsem chodila na knihkupce do Boleslavi...“ (Míša)

„To bylo pedagogický lyceum, něco mezi gymnáziem a střední pedagogickou školou...“ (Iva)

„...mám výchovná a humanitární činnost...škola sociálně-správní...“ (Vendy)

„...dělal jsem lektora primární prevence, tak jsme spolupracovali tenkrát s pedagogicko-psychologickou poradnou tady v Liberci...“ (Roman)

„...15 let pracuju v Majáku...jako lektor primární prevence...“ (Patrik)

U dvou posledních respondentů je předchozí profilace jasná, kdy oba před zahájením studia již pracovali a v této souvislosti si potřebovali doplnit potřebné vzdělání.

V otázce týkající se spokojenosti se současnou prací mě u respondentů zajímalo, jaké jsou jejich konkrétní výhledy do budoucna. Mimo jiné také zjišťuji, kolik respondentů se rozhodlo pokračovat v dalším studiu.

„V současné chvíli mám cíl dokončit lektorskou akademii, kterou jsem začala studovat... dělají různé adaptační kurzy, ale i třeba teambuildingové věci apod. kurzy a rozeběhli projekt Lektorská akademie, což je celoroční vzdělávání.“ (Marta)

„...s náplní práce určitě spokojená nejsem, není to kreativní práce, já vždycky říkám, že jsem taková velká chůva. Chtěla bych rozhodně něco spíš kreativnějšího, představovala bych si něco nebo hledám něco jakoby nějakou organizaci, která dělá třeba vzdělávací kroužky nebo vzdělávací kurzy pro SŠ nebo ZŠ, nějaký vědecký...“ (Kristi)

„Já jsem spokojená. Ještě učím v plaveckém bazénu, učím plavání školní děti, takže možná dodělat si nějaký kurz i na to do budoucna.“ (Iva)

„Dlouho říkám, vždycky chci vzdělávat, nejlépe neformálně vzdělávat, pro mě neexistuje učebna, ve který budu 45 minut něco žvatlat a pokud by to tak mělo být, tak zážitkovou formou, tím, že si něco zahrajem a z toho se něco dozvíme, na to ale nemůžu mít 45 minut, ale hodinu a půl, aby to mělo trošičku smysl, a dlouhodobou. Chtěl bych vzdělávání, to znamená, že internát není úplně to top, co bych chtěl...“ (Jirka)

„Teď ještě si dodělávám kurz speciální pedagogiky tady na celoživotním vzdělávání, jednak že mi chybí studium... Ten kurz je dlouhý 1,5 roku, osvědčení jsem absolvovala 250 hodinový kurz k pedagogice, ale tím, že mám Mgr., tak se to jakoby doplňuje... je to čistě zájmově, chtěla jsem si udělat kurz sociální krizové intervence a takovým mým snem, který se asi nesplní, je SUR, pro pracovníky v sociálních službách, můžou ho mít i mimo poradenští pracovníci, ten je náročný.“ (Jana)

„Chci dodělat výcvik... být kvalitní terapeut...“ (Vendy)

„Výbudovat vlastní sbor, financování, podnikání, vychovávat v něčem další lidi, kteří budou fungovat dál, dospělí, práce pro Hrádek, to je teď aktuální vize.“ (Patrik)

„...A přemejšlím taky si založit nějaký svůj, svoje podnikání, zatím nevím, baví mě veřejný prostor, hodně mě baví věci ve veřejném prostoru, takže hodně ty, jak jsou kolegyně, dělaj komunitní zahrady ve městě, že si můžeš udělat zahrádku, že Ondra v Praze dělá piana, takový různý projekty ve veřejném prostoru mě hodně bavěj, asi něco s nima bych chtěla dělat taky...“ (Verča)

„...s kamarádkou jsme se bavily, ...že bychom si tam otevřely nějaký mateřský centrum, protože v Liberci toho moc není, na okraji Liberce nějaký jsou... Jsou to takové sny, že ani jedna nejsme dravec, co by to založila, ale že by bylo fajn, kdybychom tam udělaly nějaký místo, kde by mohly jezdit ty maminky nebo by tam mohly chodit děti i toho mladšího školního věku na nějaký kroužky... spíš to vypadá, že se vrátím na Barvířskou...“ (Míša)

„Cíl je Kanada, v tuhle chvíli bych chtěl dokončit v červnu, chci skončit státnice... Resocializační pedagogiku... pak bych rád pokračoval na doktorandský...aktuálně mě nejvíc láká dobrodružná terapie, což je vlastně využití sportovních aktivit, na to mám vlastně i diplomku, takže tak nějak trochu doufám, že bych se do toho mohl trochu dostat a třeba to dál učit...“ (Honza)

„...Co mě hodně zajímá, sebezkušenostní výcvik, kterej se dá absolvovat na kratší dobu, ale ideálnější je opravdu několik let a nebo ten magistr tam ve vzduchu je...“ (Roman)

Odpovědi na dotaz, zda je absolvent ve své současné práci spokojený, byly až na výjimky kladné. Dva respondenti, kteří pracují jako vychovatelé v domově mládeže, považují svou práci za málo kreativní a neplánují v ní dlouho setrvat. Objevily se i ambice na založení vlastního podnikání v oboru.

Většina respondentů by se ráda dále vzdělávala a zdokonalovala. Tato oblast rozhovorů poukazuje na komplexnost a dynamičnost pedagogiky volného času. Absolvování pedagogiky volného času je schopné zajistit absolventům základní kvalifikaci v oboru a pracovní uplatnění, avšak jednotlivé specializace a konkrétní pracovní zařazení vyžadují další studium a vzdělávání. Sledování nových trendů a metod pomáhá absolventům nabídnout kvalitnější a komplexnější služby jejich klientům (svěřencům).

Závěrečnou část zaměřenou na úspěchy absolventů jsem zařadila ze dvou důvodů. Zajímalo mne, jak a kde se absolventi pedagogiky volného času na FP TUL angažují, a považovala jsem takový závěr za příjemné zakončení rozhovoru.

„Já jsem introvert a jsem docela i stydlivá. Ze střední jsem úplně šla jako opravdu, pamatuji si můj první výstup před třídou, jenom mojí třídou na výšce, reflexi jsem četla z papíru a klepaly se mi ruce, no strašný, no a prostě na konci třetího v Liberci jsem byla schopná mluvit k 60 naprosto cizím středoškolákům, pubertákům, aniž bych měla trému... na to jsem byla strašně hrdá a cítím to i teďka i po té době, jakože opravdu jako osobnostně mi to dalo opravdu strašně moc, jsem se naučila improvizovat, komunikovat, mluvit před těma lidma...“ (Kristi)

„To, že děti mě maj rády, že se mi třeba svěřou s nějakějma svejma problémama, jak doma tak s kamarády. Co jsem měla loni děti, tak se ke mně vracej, myslím si, že mě většina dětí, že má ráda, nejsem pes... Že mám tu důvěru, že mi daj znova tu keramiku, třeba abych vedla, a že se mi ty děti jakoby vracej.“ (Iva)

„Tak asi dvě roviny můžu zmínit, z osobního hlediska, že opravdu se cejtím naplněnej v životě... A ta profesní, vidím, že to začíná přinášet ovoce, co jsem studoval, prošel jsem si třeba kurzem ředitelů škol, ročním studiem... abych se stal mentorem pedagogiky volnýho času v rámci projektu od EU podporovaný skrz NIDV, byl o to velký zájem po republice a byly tam určitý kritéria, který bylo potřeba splnit i jako znalostní, a já jsem se do toho dostal a prošel jsem tím studiem úspěšně, takže mám statut toho mentora, takže vlastně mám oprávnění školit si svoje vedoucí a budou mít uznany certifikovaný ministerstvem vzdělání, takže to mě vlastně posouvá do vyšší roviny osobní, že jenom nepřijímám studia z těch věcí, co kolem mě jsou, ale můžu i předávat dál ve svých 30 letech, takže to jsem rád.“ (Roman)

„Určitě, co jsem zažil v těch kurzech pro nezaměstnané, kdy jsem vedl pro úřad práce nezaměstnaných asi 15 lidí, který jsem měl motivovat k tomu, aby si našli práci, a pomohl jim, aby si ji opravdu našli...“ (Jirka)

„Mám radost, že se mi povedlo to, že moje šéfová... jela právě na ten kurz globální výchovy, kde se mohla jako seznámit s tím, jak se dá ta globálka dělat, a hodně ji to nabilo, takže přijela sem... Takže se tady začalo konečně něco jako hejbat, že nový metodiky třeba a podobně, takže v současný chvíli pracuju na tom, jakým způsobem posunem jeden mezinárodní program výchovy o Zemi, stáhnout a přenést sem na Toulcák.“ (Marta)

*„...konkrétní věc, co se mi povedlo, jsem pyšná, že jsem v rámci bakalářky realizovala dětská hřiště, že se podílím na určitých projektech, jsou sice malé, ale mám z toho radost, třeba organizuji výměnné pobyty dětí z Německa a Polska...“
(Jana)*

„Třeba že jsem dodělala specku, to není úplně s PVC spojený. Pak jsem dost hrdá na ten výcvik, že mě tam vůbec vzali... na ten výcvik pětiletý...“ (Vendy)

„Ze začátku jsem nevěděla, jak se mám k těm dětem chovat, naučila jsem se komunikovat s těma rodičema a teď jsou ty věci čím dál zajímavější, že je mám propracovaný.“ (Míša)

*„...vidím ten reálný dopad... prostě baví mě podporovat právě mladý lidi, který mají nějaký vize, pomoci jim, aby jich dosáhli... s tím pozitivním přístupem se to líp řeší, že mi přijde, že i maličké věci, takové změny, co naučíš lidi, ať už je to pozitivní přístup nebo ať je to to, že se musí trochu zajímat o svoje prostředí, nebo že můžou udělat nějakou mini změnu, právě třeba mini, ale má to velký dopad...“
(Verča)*

„Tak hrdý jsem na to, že prostě jsme vytvořili něco úplně nového, založili jsme prostě lezecký klub pro nevidomé, byli jsme i párkrát už i v médiích, je vidět, že ty lidi to zajímá, nejenom lidi, pro který to děláme, ale i širší veřejnost. Se mi líbí, že si myslím, že tam pomalu jsme si vytvářeli jméno, děláme něco, co je jakoby navíc, ne, co dělá každá, že pracovat v rámci něčeho, co ti přináší peníze, je super, můžeš se v tom realizovat, ale když děláš něco úplně neziskového a máš z toho dobrý pocit, že jsi vytvořil něco, co doteď nebylo, že na to jsem dost hrdý...“ (Honza)

Respondenti považují za přínosné dopady studia pedagogiky volného času mimo jiné to, že nyní uplatňují své nabyté znalosti při tvorbě výchovně vzdělávacích programů a během své práce jsou mnohem sebejistější v komunikaci.

5 Diskuse

Bakalářská práce se věnuje odrazu studia oboru Pedagogika volného času na FP TUL v profesním životě vybraných absolventů. Základním kritériem výběru respondentů bylo absolvování oboru před rokem 2013, tedy minimálně dva roky nazpět, což zajišťovalo dostatečný odstup respondentů a praxi v oboru. Jako výzkumnou metodu jsem zvolila polostrukturovaný rozhovor. Díky této možnosti se mi nabídla jedinečná příležitost zjistit zajímavé skutečnosti přímo od absolventů oboru.

Během mého výzkumného šetření jsem pracovala s otázkou, v jaké míře je studium pro absolventy přínosné, tedy jakou mají možnost uplatnit nabyté znalosti, schopnosti a dovednosti ve své pracovní činnosti. V souvislosti se zjišťováním přínosu studia pro praxi sleduji i nápady respondentů, jaké změny by ve studijním plánu provedli. Zaměřila jsem se také na jejich osobní úspěchy a rozvoj.

Absolventi, kteří aktuálně pracují na pozicích vyžadujících jejich kvalifikovanost v oblasti pedagogiky volného času, hodnotí obor jako celkově přínosný především díky profesionalitě některých vyučujících, tedy čerpají z vkladu konkrétních osob do výuky. Osobnostní příklad a rozhled v oboru, který přednášející předává posluchačům, pomáhá absolventům uplatnit se v pozicích, které tuto kvalifikovanost vyžadují. Vzbuzují ve studentech touhu po dalším vzdělání, touhu předávat toto vzdělání dál, touhu přispívat společnosti tím nejlepším, čeho jsou schopni, touhu být sami vzorem pro ty, kteří jim naslouchají. Vysoká odbornost vyučujících umožňuje předávat studentům relevantní informace, které pak studenti využijí na pracovních postech vyžadujících určitou míru kvalifikace.

Za zvlášť přínosné uvádějí absolventi specializované předměty zaměřené na praxi nebo aktuální trendy ve společnosti (např. Prožitková pedagogika, Environmentální výchova, Práce se skupinami nebo Netradiční hry). Ty pomáhají respondentům v každodenním pracovním nasazení. Mohou zde využít konkrétní příklady z výuky, hry a metody, které se naučili.

Naproti tomu se skeletové předměty, sloužící k základnímu vhledu do problematiky a získání všeobecných informací, v hledáčku užitečnosti často neobjevují. Respondenti, kteří se zúčastnili výzkumného šetření, se pohybují spíše v praktickém poli pedagogiky volného času a nevnímají konkrétnost těchto poznatků. Položení základních kamenů z pedagogiky a psychologie však hraje klíčovou roli pro další rozšiřující vzdělávání a je podstatným, i když ne zjevným, tedy respondenty zmiňovaným, přínosem. Poskytuje

absolventům odrazový můstek pro přesnější zacílení okruhu jejich zájmu a otevírá možnosti dalšího rozvoje a zdokonalování.

Oproti tomu respondenti pocítují nedostatky studijního oboru v oblasti práva, marketingu a managementu. Zdá se, že není nutné zatěžovat studenty studiem konkrétních paragrafů a právních výkladů, ty jsou v čase proměnlivé. Ovšem praxe respondentů ukazuje, že by bylo vhodné zařadit do výuky řešení konkrétních typových příkladů a problémů, se kterými se může absolvent po dokončení studia setkat. Současné nastavení společnosti, ve kterém ztrácí právo svůj morální základ, klade na absolventa požadavky umět se pohybovat v legislativní rovině a brát na právní problematiku při své práci zřetel.

Pedagogika volného času je často spojena s neziskovým a podnikatelským sektorem. Ukazuje se, že znalosti problematiky financování organizací a umění pohybovat se na poli získávání projektových grantů, by také našly v portfoliu absolventa své místo. Část respondentů přemýšlí o založení vlastní společnosti, zde jsou základní znalosti práva, marketingu a managementu téměř nutností. Jistě není nutné vštěpovat tyto znalosti všem studentům, jako vhodné se zde jeví zařadit podrobnější vzdělání tohoto směru mezi volitelné předměty.

Z hlediska dalšího zpracování této problematiky by bylo zajímavé realizovat výzkum kvantitativní povahy, kdy bychom mohli sledovat poměr aktivních absolventů studijního oboru pedagogika volného času i z jiných univerzit. Získaná data by poté šla zobecnit a bylo by možné zjistit, pro jaké pracovní pozice univerzita nejčastěji studenty tohoto oboru připravuje a zda tato fakta odpovídají slibovaným okruhům uplatnitelnosti, které fakulta svým studentům zaručuje.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zjistit a popsat přínos bakalářského studia Pedagogiky volného času na Fakultě přírodovědně-humanitní a pedagogické Technické univerzity v Liberci z pohledu jeho absolventů. Cíl byl naplňován pomocí polostrukturovaných rozhovorů s jedenácti respondenty a studiem odborné literatury.

Hlavními oblastmi získávání informací při vedení rozhovorů byly současná pracovní činnost absolventa, jeho nejsilnější vzpomínka na studium, vnímaný přínos studia pro absolventa a motivace studenta pro přihlášení ke studiu oboru, včetně jeho předchozích zkušeností. Dále mě zajímala spokojenost absolventů s jejich současným zaměstnáním a jejich konkrétní výhledy do budoucna. Další oblastí bylo zjištění vnímaných úspěchů a představovaných vizí či cílů, které táhnou jednotlivce dál v jejich povolání.

Z realizovaného výzkumného šetření vyplývá, že míra vnímaného přínosu studia pedagogiky volného času na FP TUL pro aktuálně prováděné činnosti v rámci povolání absolventů se liší. Respondenti vnímají jako přínosné při jejich pracovním uplatnění především praktické znalosti a metody. Stejně tak těžší z možnosti čerpat informace a inspiraci od kvalifikovaných, vysoce odborných pedagogů. Přínosem studia je i motivace do dalšího vzdělávání v oblasti pedagogiky. Jako ne příliš přínosný se zdá být způsob výuky a vzdělání v právní, řídicí a marketingové oblasti, které by respondenti v současné praxi využili.

Při realizaci výzkumného šetření jsem vycházela především z vlastního osobního zájmu, z touhy vědět, kam se ubírají absolventi pedagogiky volného času, v jakých organizacích nebo firmách pracují, jaké další studium si vybírají a zda jsou se svým výběrem spokojeni. Za sebe jsem ráda za možnost setkat se s mnoha osobnostmi z řad absolventů pedagogiky volného času, za příležitost seznámit se s jejich pracovní náplní při výkonu jejich povolání a za to, že jsem měla tu čest podívat se přímo k některým z nich do jejich zaměstnání. Setkání s absolventy pedagogiky volného času bylo pro mě velkým přínosem, inspirací a vzhledem do profesního uplatňování absolventů pedagogiky volného času. Jakožto student tohoto oboru, který je na konci svého bakalářského studia, považuji mnohá sdělení, která jsem během rozhovorů vyslechla, za užitečná pro moje další rozhodování o budoucím povolání.

Seznam použitých zdrojů

ČINČERA, J., ROZKOVCOVÁ, A., 2007. Pedagogika volného času jako studijní obor na Fakultě pedagogické v Liberci: vize, reflexe, perspektivy. In: SÝKORA, J. *Výchova a volný čas 3*. Hradec Králové: Gaudeamus, s. 25-29. ISBN 978-80-7041-730-0.

Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická na Technické univerzitě v Liberci, 2015. Studijní plány. In: *FP – TUL* [online]. [vid. 2. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.fp.tul.cz/student/studium-na-fp/studijni-plany>

FONTANA, D., 2003. *Psychologie ve školní praxi: příručka pro učitele*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 80-7178-626-8.

[FP TUL], [2014]. *Studijní program: Vychovatelství* [online]. [vid. 2. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.fp.tul.cz/images/Vychovatelstv%C3%AD.pdf>

HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J., 2003. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta. ISBN 80-7290-128-1.

HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J., 2011. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0030-7.

JIRÁSEK, I., 2009. Zážitková pedagogika od plytkého rozptýlení k hloubce prožitků. In: ČINČERA, J., KAPLÁNEK, M., SÝKORA, J., eds. *Tři cesty k pedagogice volného času*. Brno: Tribun EU, s. 22-28. ISBN 978-80-7399-611-6.

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2015. Studium pedagogiky volného času. In: *Teologická fakulta* [online]. ©2015 [vid. 2. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.tf.jcu.cz/studium-a-vzdelavani/jak-na-tf-v-roce-2015-16/nabizene-studijni-obory/pedagogika-volneho-casu>

KAPLÁNEK, M., 2007. Volný čas – prostor k seberealizaci. In: SÝKORA, J. *Výchova a volný čas 3*. Hradec Králové: Gaudeamus, s. 42-48. ISBN 978-80-7041-730-0.

KLAPAL, M., 2007. Výchova k prosociálnosti jako součást kontaktní práce. In: SÝKORA, J. *Výchova a volný čas 3*. Hradec Králové: Gaudeamus, s. 49-52. ISBN 978-80-7041-730-0.

KOUTEKOVÁ, M., 2006. Analýza osobnosti pedagoga volného času v systéme vysokoškolskej prípravy a v reálnej praxi. In: ČECH, T. *Výchova a volný čas 2*. Brno: MSD, s. 127-132. ISBN 978-80-86633-97-8.

KRATOCHVÍLOVÁ, E., 1996. Výchova vo voľnom čase žiakov -- súčasť práce školy a prípravy učiteľov. *Pedagogická orientace*, č. 18-19, s. 148-153. ISSN 1211-4669.

KRATOCHVÍLOVÁ, E., 2010. *Pedagogika voľného času*. 2., upr. a rozš. vyd. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis. ISBN 978-80-8082-330-6.

Nařízení vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě, v platném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. [vid. 2. 2. 2015]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/?path=/portal/obcan/>

[NIDV], 2015a. *Kvalita a konkurenceschopnost v neformálním vzdělávání* [online]. [vid. 2. 2. 2015]. Dostupné z: <http://znv.nidv.cz/k2/>

NIDV, 2015b. *Zájmové a neformální vzdělávání* [online]. [vid. 2. 2. 2015]. Dostupné z: <http://znv.nidv.cz/>

PÁVKOVÁ, J., et al., 2008. *Pedagogika volného času*. Vyd. 4. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-423-6.

PÁVKOVÁ, J., 2014. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-7290-666-6.

Sdělení č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte, v platném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. [vid. 2. 2. 2015]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/?path=/portal/obcan/>

SÝKORA, J., 2009. Zážitková pedagogika u specifických cílových skupin. In: ČINČERA, J., KAPLÁNEK, M., SÝKORA, J., eds. *Tři cesty k pedagogice volného času*. Brno: Tribun EU, s. 22-28. ISBN 978-80-7399-611-6.

VÁŽANSKÝ, M., 1995. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido. ISBN 80-901737-9-9.

VÁŽANSKÝ, M., 1996. K přípravě pedagogů volného času. *Pedagogická orientace*, č. 18-19, s. 153-156. ISSN 1211-4669.

Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání, v platném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. [vid. 2. 2. 2015]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/?path=/portal/obcan/>

Vyhláška č. 108/2005 Sb., o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních, v platném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. [vid. 2. 2. 2015]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/?path=/portal/obcan/>

Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, v platném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. [vid. 2. 2. 2015]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/?path=/portal/obcan/>

Vyhláška č. 458/2005 Sb., kterou se upravují podrobnosti o organizaci výchovně vzdělávací péče ve střediscích výchovné péče, v platném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. [vid. 2. 2. 2015]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/?path=/portal/obcan/>

Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech), v platném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. [vid. 2. 2. 2015]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/?path=/portal/obcan/>

Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, v platném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. [vid. 2. 2. 2015]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/?path=/portal/obcan/>

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), v platném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. [vid. 2. 2. 2015]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/?path=/portal/obcan/>

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, v platném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. [vid. 2. 2. 2015]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/?path=/portal/obcan/>

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. [vid. 2. 2. 2015]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/?path=/portal/obcan/>

Zákon č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů, v platném znění. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. [vid. 2. 2. 2015]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/?path=/portal/obcan/>